

בס"ד
שיעורי ליל שישי
בישבה"ק ברכת יצחק
שנה י"ד
פרשת שמואל
האם מותר לגר לסכן עצמו במילה

א. מעשה בגוי שרצה להתגייר, אך מכיון שהיה חולה במחלה אשר מעכבת את קרישת דמו, קבעו הרופאים, שיש לו סכנה למול, אך הגוי התעקש שרוצה הוא להכנס תחת כנפי השכינה אפילו שיסתכן בכך. נשאלה השאלה האם מותר לו להכניס עצמו לסכנה ולמול עצמו לצורך גיירות, או דילמא שאין לו היתר להכניס עצמו לסכנה ולמול עצמו, אפילו שהוא לצורך גיירות, שהרי גם נכרי מצווה שלא להמית עצמו.

ויש להביא ראיה שמותר לו להסתכן, שהנה בפרשת יתרו (פי"ח פ"ט) נאמר "ויחד יתרו" ובגמ' בסנהדרין (דף צ"ד א') מובא שי' רב, שהכונה, שהעביר על עצמו חרב חדה. וברש"י ביאר שהכונה שמל עצמו לשם גיירות. נשאלת השאלה שהרי מבואר בחז"ל (יבמות דף ע"ב א'), שעם ישראל נמנעו מלמול עצמם, כל הארבעים שנה שהיו במדבר, מכיון שלא נשבה להם רוח צפונית, ומחמת כן יש להם סכנה למול, והאיך יתרו סיכן עצמו. וע"כ שמותר לגוי לסכן עצמו לצורך גיירות.

אמנם הפנים יפות (פרשת יתרו) כתב שהטעם שיתרו לא חש לסכנה, משום שהטעם שלא נשבה לישראל רוח צפונית, הוא משום המבואר בגמ' ביבמות שם, לחד טעמא, כדי שלא יתפזרו הענני כבוד, אך יתרו שהיה נוכח מחוץ למחנה, נשבה לו רוח צפונית ולכן היה יכול למול עצמו. (ומש"כ הפנים יפות, שלשאר העולם נשבה רוח צפונית כ"כ החת"ס בשו"ת או"ח סי' ר"ח. אמנם מדברי התוס' ביבמות דף ע"ב א' ד"ה דלא, משמע שבכל העולם לא נשבה רוח צפונית).

וע"ע בפנים יפות (פרשת נצבים עה"פ מחוטב עצר) שהקשה שמהפסוקים שם מבואר שמשם רבינו קיבל גרים במדבר. והק' האיך יכל לקבלם בלא מילה (שהרי היה סכנה למול), ותי' שאכן מלו גרים אלו והגם שלא נשבה להם רוח צפונית ויש בכך סכנה, מ"מ עפ"י רוב, לא היה בזה סכנה, והגם שכלפי ישראל חוששים לפקו"נ גם למיעוט (כמבואר בגמ' ביומא דף פ"ה ב') מ"מ זה שייך רק בישראל אך לא לגבי נכרי. (ובעיקר הדבר שלא הולכים גבי נכרי אחר הרוב, יעי' בפרי יצחק ח"ב סי' ס' ובענף פרי שם שרובא דליתא קמן, יש גם בב"נ, כיון שיסודו מסברא וגם נכרי יש לו לחוש לכך).

ולדבריו אין לדמות המקרים של גרים במדבר, למקרה דידן, באשר במקרה שלנו הוא סכנה ודאית, משא"כ בגרים במדבר כשמלו ללא שנשבה רוח צפונית.

דעת השרידי' אש שאסור לגר לסכן עצמו במילה

ב. ועי' בשו"ת שרידי' אש (ח"ב סי' ק"ב) שנשאל בדבר גוי שמתו אחיו מחמת מילה, האם רשאי לסכן עצמו ולמול מילת גיירות, והשיב שאסור לעשות כן, מכיון שיש חשש שימות מחמת מילה ויצא מכך חילול ה' וסכנה לישראל ואף שהחת"ס (יו"ד סי' רמ"ה) העלה שמי שמתו אחיו מחמת מילה ורוצה לסכן עצמו ולבוא בברית רשאי, היינו משום שהחת"ס עסק בישראל שמצווה על המילה, ובאופן זה יש

להניח שינצל מחמת המצוה, אך נכרי שאינו מצווה להתגייר, אין לאפשר לו ומסיק, שיתכן שאם עברו ומלו אותו, אי"ז גיירות, כיון שאסור לעשות כן, ממילא פקע מהן שם בית דין.

מותר לבן נח לסכן עצמו לצורך קיום מצוה

ג. והנה המשך חכמה (פרשת וזאת הברכה) הק' על הנהגת משה רבינו, שכשראה איש מצרי מכה איש עברי, הרגו בשם, וקשה האיך היה מותר למשה להכניס עצמו לסכנה (כפי שמבואר בחז"ל שניצל בנס ואח"כ ברח ממצרים) והרי גם ב"נ מצווה לא להרוג עצמו (כפי שכתוב בפרשת נח (פ"ט פ"ה) "אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש".

ותי' המשך חכמה, שקודם מתן תורה רשאי ב"נ למסור עצמו על כל קיום מצוה, ורק אחר מתן תורה נאסר לישראל למסור עצמו על קיום המצות (חוץ מג' עבירות). וכ"ה דעת החמדת שלמה (או"ח סי' ל"ח), אך לב"נ מותר.

האם יש מצוה לנכרי להתגייר

ד. ומעתה נצא לדון, האם יש מצוה על בן נח להתגייר, ובפשטות אין מצוה בכך, אך מצינו בגמ' ביבמות (דף מ"ז ב') העוסקת בדיני גיירות, שאחר שהגוי קיבל ע"ע להתגייר מלין אותו מיד, משום ד"שיהוי מצוה לא משהינן" ומפשטות הדברים נראה, שיש לו מצוה להתגייר ולכן לא משהינן את קיום מצותיו. אך אין בזה הכרח, שיתכן שהכוונה למצוה של ישראל לגייר את החפץ בכך, שעלינו מוטל שלא להשהות את האפשרות שהנכרי יתגייר ויקיים מצות. וכ"ה דעת הראב"ד (ספר בעלי הנפש סוף שער הטבילה) והרשב"ץ (זוהר הרקיע מצוה כ"ח) שיש מצוה לישראל לגייר את הנכרי החפץ בכך.

אמנם מצינו בגמ' ביבמות (דף מ"ח ב') שהגמ' דנה, מפני מה גרים בזמן הזה מעונין ויסורין, והגמ' מונה כמה טעמים, וביניהם דעת אחרים אומרים "מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה". והק' היעב"ץ (בהגהותיו) מה התביעה על הגויים על כך ששהו עצמם מלהתגייר, וכי יש מצוה על הגוי להתגייר. ותי' היעב"ץ חידוש גדול, שהגם שאין מצוה על נכרי להתגייר, מ"מ אחר שקיבל על עצמו להתגייר, הרי זה כקבלה לדבר מצוה ומעתה חובה עליו לקיים נדרו ולהתגייר, ואם שוהה מלקיים נדרו יש עליו תביעה ונענש ביסורים. וכע"ז כתב הכלי חמדה (פרשת תזריע) והאמרי יושר (ח"ב סי' ד' אות ד') הביא ראייה לדבריו מלשון הברייתא דמסכת גרים (פ"ב הלכה ה') אמר רבי חנינא בן גמליאל מפני מה הגרים מעונין, מפני שהן מחשבין, קודם לשנה וקודם לשנים, שאגבה את חובי ושאעשה את צרכי. ודייק האמרי יושר, שמבואר בדברי הברייתא, שכל היסורים באים מחמת שלאחר שהגר החליט להתגייר, הוא עיכב עצמו מלהתגייר בגלל חשבונות שונים, ולדברי הכלי חמדה הנ"ל הטעם הוא שאחר שהחליט להתגייר חל עליו חיוב לקיים מוצא שפתיו.

אך יש להעיר, שהיעב"ץ סותר משנתו לכאורה, שהנה העלה בשו"ת (ח"ב סי' צ"ה) שאין למול את הגרים ביום ה' בשבוע, מכיון שיש לנו לחשוש שיסתכן ביום השלישי במילה, היינו בשבת ונאלץ לחלל שבת עבורו, והטעם שחוששים לכך, משום שגוי אינו מצווה להתגייר שהרי יכול לחזור בו מכוונתו להתגייר, משא"כ בקטן ישראל שמחוייב למול, לא משהים המילה אף במילה שלא בזמנה. ולכאורה לפי דבריו בהגהות על הש"ס עולה שגם גר מחוייב להתגייר אחר שקיבל על עצמו לעשות כן.

ה. ובגוף דברי היעב"ץ שגוי שקיבל על עצמו להתגייר חל עליו חובה מדין נדר, יע' בשו"ת להורות נתן (חלק א' סי' ל"ח) שהעיר על זה, מדברי גליון הש"ס (ע"ז דף ה' ב') שבן נח, אינו מצווה בכל יחל, וציין

לעיין במל"מ (פ"י ממלכים ה"ז) וירושלמי נזיר (פ"ט ה"א) דפליגו בזה ואכן הכלי חמדה העמיד דבריו רק להאי מ"ד הסובר שבן נח מצווה על קיום נדרו. וע"ע באבני מילואים (סי' א' סק"ב) שנקט שאין בן נח מצווה בבל יחל. מאידך יעי' באבני נזר (סי' ש"ו) שכתב שב"נ מצווה בבל יחל, כיון שהן ממצות השכליות, וכ"כ המשך חכמה (פרשת יתרו).

ו. ומעתה אם ננקוט שבן נח מחוייב בקיום נדריו ונכרי החפץ להתגייר הוי כנדר לדבר מצוה שמחוייב בה, הרי להסוברים שבן נח רשאי להכניס עצו לסכנה, לשם קיום מצותו, גם אם אינו מחוייב לעשות זאת מצד תוקף המצוה, הרי לאור זאת יש להתיר לב"נ להכניס עצמו לסכנה במילת הגיירות. אך יש לפלפל בזה, שהנה הגר כאשר מסכן עצמו ומל ומתגייר הרי ימצא שנעשה ישראל והרי הוא מסכן ישראל בזה, ובתור ישראל אסור לו לסכן עצמו, ואזי גם אנו מצווים להפרישו מחטא, כפי שכתב הרמב"ם (פ"ח ממלכים ה"י) שישראל מצווין לכופ באי עולם על ז' מצות בני נח. ובמשך חכמה (פרשת וזאת הברכה) כתב שאף שאין אנו מצווין לגייר, מ"מ המצות שהנכרים מחוייבים בהן, אנו מצווין לכופן, וא"כ האיך נגיירו ונסכן ישראל. אך מאידך אם נמנע ממנו מלהכנס לסכנה יישאר נכרי ושוב בתור נכרי מותר לו להסתכן וצ"ע.